

підручником також містить програму психологічної підтримки учнів початкової школи на уроках, комплекс технік і вправ для хвилинок психологічного здоров'я.

### **Список використаних джерел**

1. Українська посмішка. Освітній напрямок [Електронний ресурс] Режим доступу : <https://ukrainiansmile.org/education>
2. Афузова Г. В., Кротенко В.І., Мартиненко І.В. Оцінка потреб у психологічній допомозі в прифронтових областях України. Психічне здоров'я в умовах війни: шляхи збереження та відновлення: матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції (з міжнародною участю) (м. Київ, 13 жовтня 2023 р.). Київ: НУБІП України, 2023. 87 с.

**УДК 159.9:37.015.3**

**Ольга Гульбс,**

*доктор психологічних наук,  
професор, професор кафедри психології  
Уманського державного педагогічного університету  
імені Павла Тичини  
<https://orcid.org/0002-5300-8570>*

**Валерій Лантух,**

*доктор історичних наук, професор,  
професор кафедри краєзнавчо-туристичної роботи,  
соціальних і гуманітарних наук  
Української інженерно-педагогічної академії  
<https://orcid.org/0009-0005-0681-2119>*

**Олександр Кобець,**

*доктор психологічних наук, професор,  
професор кафедри психології Уманського державного  
педагогічного університету імені Павла Тичини  
<https://orcid.org/0000-0002-9096-6313>*

## **ІННОВАЦІЙНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ СВІДОМОСТІ У ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГІВ**

Соціально-економічні перетворення в Україні, одержання

державної незалежності, зміна цінностей суспільно-історичного розвитку, орієнтування на гуманістичні та демократичні принципи в усіх сферах людської життєдіяльності – викликали до життя «широкий інноваційний потік». У другій половині 90-х років ХХ ст. були створенні інноваційний центр гуманітарної освіти АПН України та лабораторія педагогічних інновацій Інституту педагогіки АПН України, які розпочали цілеспрямовану розробку проблем освітньої інноватики.

Відомо, що модель інноваційної діяльності педагога освітньої системи складається з двох взаємодоповнюючих частин. Перша будується через зміну мотиваційних стосунків шляхом наслідування, зараження, імітації, моделювання інноватики. Вона визначає ставлення до новацій і переживання подій, пов'язаних з їхнім упровадженням. Друга частина отримує інформацію через спрямоване, усвідомлене інноваційне навчання, яке підтримується самою структурою нашого суспільства [1].

Уся інформація, що належить до інновацій, пов'язана з певною системою цінностей і бар'єрів. У науці психологічні бар'єри розуміються як внутрішні перешкоди (небажання, невпевненість), що заважають людині успішно виконувати деяку дію. Кожен педагог обирає тільки ту інформацію, яка може бути ним засвоєна у професійній діяльності [2].

Унаслідок відсутності завершеної теорії управління інноваційною діяльністю викладацького складу освітнього закладу стає необхідним установа нових зв'язків між теоретичними положеннями та сучасною практикою в освіті і виникає потреба у розробці прогностичних моделей управління інноваційною діяльністю педагогів.

Критеріальний апарат оцінки ефективності управління інноваційною діяльністю викладацького складу освітнього закладу наведений у таблиці 1.

Можна передбачити, що ефективність такої моделі інноваційної діяльності педагогів підвищиться за рахунок врахування різноманітності психолого-педагогічних інновацій; теоретико-методологічних уявлень про природу і суть інноваційних процесів в освіті, що включає різні за змістом етапи: інноваційний психолого-педагогічний пошук, психолого-

педагогічна експертиза, атестація, засвоєння поновлення освітньої практики на основі використання інновацій.

Реалізація такої *моделі*, на нашу думку, буде сприяти оптимізації функціонування інноваційних процесів у системі освіти і всіх її складових елементів, а також створенню соціально-психологічних умов, сприятливих для підвищення професіоналізму педагогів освітніх закладів і розвитку їхньої професійної свідомості.

Таблиця 1

**Характеристика функцій управління  
інноваційною діяльністю педагогів**

| <b>Функції<br/>управлінської<br/>діяльності</b> | <b>Характеристика показників<br/>ефективності управління<br/>інноваційною діяльністю в освіті</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
|-------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Мотиваційно-<br/>цільова</b>                 | <p>1. Цільова спрямованість функціонування освітньої системи й управлінської діяльності: цілі, орієнтовані на розвиток особистості того, хто навчається, і педагога; урахують їхні інтереси й потреби; сформульовані стратегічні й тактичні завдання управління інноваційною діяльністю педагогів; конкретні цілі, які забезпечують функціонування освітньої системи в режимі розвитку.</p> <p>2. Здійснюється орієнтація на весь спектр професійних потреб педагогів, які працюють у освітній системі (включення у творчу діяльність, підвищення кваліфікації, підвищення соціально-професійного статусу через категорійну атестацію, обмін досвідом, вивчення вітчизняного й зарубіжного досвіду)</p> <p>3. Проведення стимулюючих форм контролю (творчі звіти, атестація). Випуск психолого-педагогічних інформаційних бюлетенів, що знайомлять педагогів з результатами стимулювання інноваційної діяльності.</p> <p>4. Постійне заохочування педагогів, які</p> |

|                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|--------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                | досягли високого рівня результативності в інноваційному освітньому процесі.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| <b>Планово-прогностична</b>    | <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Планування діяльності педагогів на основі розробленої концепції інноваційного розвитку освіти.</li> <li>2. Концепція інноваційного розвитку освіти орієнтована на практику й містить реальні ближні, середні й подальші прогнози діяльності педагогів та їхнього розвитку.</li> <li>3. Прогнозування інноваційної діяльності педагогів здійснюється шляхом проектування на основі програмно-цільового підходу та аналізу стану освітнього процесу.</li> </ol>                                                                                                                                                                                                                                                     |
| <b>Інформаційно-аналітична</b> | <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Здійснюється оперативний збір інформації та використовуються методи, адекватні цілям і завданням розвитку освіти. Створюється банк даних по всіх напрямках розвитку освіти.</li> <li>2. Зміст інформації повинен об'єктивно відображати стан освіти, результати освітнього процесу; виділення чинників та психолого-педагогічних умов, що дозволяють оцінити інноваційну діяльність педагогів.</li> <li>3. Цілі аналізу орієнтовані на виявлення динаміки психолого-педагогічних інноваційних процесів, аналіз яких носить системний характер і дозволяє встановлювати основні причинно-наслідкові зв'язки.</li> <li>4. Інформаційні потоки забезпечують прийняття правильного управлінського рішення.</li> </ol> |
| <b>Організаційно-виконавча</b> | <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Організаційні структури освітніх закладів повинні бути гнучкі й адаптовані до психолого-педагогічних умов, що змінюються в освіті.</li> <li>2. В організації діяльності функціональних і проектних структур освітніх закладів використовується координація цілей і змісту</li> </ol>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |

|                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
|--------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                | інноваційної діяльності професорсько-викладацького складу.<br>3. Формування організаційних відносин в управлінні як по вертикалі, так і по горизонталі.<br>4. Виконання нормативних вимог вищих організацій усіма структурами освітніх закладів.                                                 |
| <b>Контрольно-діагностична</b> | 1. Створення системи діагностичного супроводу освітніх програм на основі науково обґрунтованих параметрів.<br>2. Систематичний контроль за інноваційною діяльністю викладачів ВНЗ та його адекватність цілям управління.<br>3. Оперативність і гнучкість контролю. Стимулюючий характер контролю |
| <b>Корекційно-регулятивна</b>  | 1. Визначення ієрархічно взаємопов'язаних зон корекції соціально-психологічних особливостей функціонування органів управління інноваційними процесами та інноваційною діяльністю педагогів.                                                                                                      |

Описана *модель* не є застиглою, замкненою системою. Її організація, формування і випробування, безсумнівно, призведуть до виникнення нових проблем, що вимагають її корекції, удосконалення, відмови від одних її елементів і введення нових. Ця система є відкритою і передбачає динамічний розвиток освіти. Зміна концептуальних ідей сучасної освіти може призвести до істотного перегляду запропонованої моделі.

Таким чином, розвиток системи освіти викликає потребу і в розвитку управління інноваційною діяльністю педагогічного складу освітніх закладів, яке передбачає як збагачення традиційних функцій управління новими проектами, так і створення соціально-психологічних умов, які сприяють розвитку професіоналізму педагога в інноваційній діяльності. Динамічність розвитку суспільства диктує необхідність випереджального розвитку освіти і системи управління нею, що

зумовлює своєчасність розробки прогностичних моделей управління інноваційними процесами в освіті.

### Список використаних джерел

1. Суровцева Р. Ф. Теорія і практика розвитку педагогічних інновацій у другій половині XX – на початку XXI століть. [Монографія]. Краматорськ, 2007. 719 с.
2. Сучасна вища школа: психолого-педагогічний аспект: [Монографія]. / За ред. Н.Г. Ничкало. Київ: Райдуга, 1999. 98 с.

**УДК 159.942**

**Анастасія Кабанцева,**

*кандидат психологічних наук,*

*завідувач відділення клінічної психології, вчений секретар  
Державного закладу «Науково-практичний медичний  
реабілітаційно-діагностичний центр МОЗ України»*

**Катерина Кабанцева,**

*спеціаліст відділу освіти Іллінівської сільської ради  
Краматорського району Донецької області*

**Тетяна Пасічна,**

*провідний спеціаліст відділу освіти*

*Іллінівської сільської ради  
Краматорського району Донецької області*

## **ПСИХОЕДУКАЦІЯ ЯК ОСНОВНИЙ ЧИННИК ЗМІЦНЕННЯ МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ ТА ДОРОСЛИХ**

У одному із своїх виступів Перша леді України зазначила: «... ми створимо власну унікальну програму психологічної допомоги. Це амбітне завдання – перетворити стрес і біль у силу і наснагу, зло – на добро. Хіба це не робить вся Україна ...?». З кожним роком психологічна допомога набуває все більшої актуальності, зокрема психоедукація, як основа зміцнення ментального здоров'я, бо за останні десятиріччя довготривала пандемія COVID-19 та загострення збройного конфлікту на території України стали найбільш потужними випробуваннями, що торкнулися майже всіх